# Облікова картка дисертації

## I. Загальні відомості

**Державний обліковий номер:** 0525U000096

**Особливі позначки:** відкрита

**Дата реєстрації:** 28-02-2025

**Статус:** Підтверджена МОН

**Реквізити наказу МОН / наказу закладу:** Наказ МОН №962 від 03.07.2025 р. "Про затвердження рішень атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 03.07.2025 щодо присвоєння вчених звань та присудження наукових ступенів"

## II. Відомості про здобувача

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Остапенко Ганна Зіновіївна
2. Hanna Z. Ostapenko

**Кваліфікація:** к. ю. н., доц., 12.00.03

**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-0529-2551

**Вид дисертації:** доктор наук

**Аспірантура/Докторантура:** так

**Шифр наукової спеціальності:** 12.00.01

**Назва наукової спеціальності:** Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень

**Галузь / галузі знань:** Не застосовується

**Освітньо-наукова програма зі спеціальності:** Не застосовується

**Дата захисту:** 31-03-2025

**Спеціальність за освітою:** Правознавство

**Місце роботи здобувача:**

**Код за ЄДРПОУ:**

**Місцезнаходження:**

**Форма власності:**

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

## III. Відомості про організацію, де відбувся захист

**Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради):** Д 26.236.03

**Повне найменування юридичної особи:** Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

**Код за ЄДРПОУ:** 05417130

**Місцезнаходження:** вул. Трьохсвятительська, буд. 4, Київ, 01001, Україна

**Форма власності:** Державна

**Сфера управління:** Національна академія наук України

**Ідентифікатор ROR:**

## IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

**Повне найменування юридичної особи:** Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

**Код за ЄДРПОУ:** 05417130

**Місцезнаходження:** вул. Трьохсвятительська, буд. 4, Київ, 01001, Україна

**Форма власності:** Державна

**Сфера управління:** Національна академія наук України

**Ідентифікатор ROR:**

## V. Відомості про дисертацію

**Мова дисертації:** Українська

**Коди тематичних рубрик:** 10.07.61.03

**Тема дисертації:**

1. Принцип правової визначеності: теоретико-прикладні засади.

2. The principle of legal certainty: theoretical and practical aspects.

**Реферат/анотація:**

1. У роботі визначено загальнотеоретичні та практичні підходи до розуміння категорії «правова визначеність», проведено семантичний аналіз категорії. Проаналізовано концепцію правової визначеності у сучасних правових системах та її вплив на регулювання суспільних відносин, зокрема встановлено роль цього правового інституту у захисті економічних інтересів. Доведено, що правова визначеність є широкою історично обумовленою концепцію і має розглядатись через призму герменевтичних та антропологічних підходів, спростовано теорію про наміри сформулювати поняття правової визначеності, спираючись на семантичний і лексичний методи. Досліджено варіативність щодо застосування поняття «правова визначеність», запропоновано шляхи подолання термінологічної плутанини. Зокрема, сформульовано власне авторське визначення принципу правової визначеності. Встановлено, що принцип правової визначеності притаманний праву України через визнання і конституційне закріплення верховенства права,

вимогою якого він виступає. Визначено елементну структуру принципу правової визначеності із поділом елементів на дві групи: ціннісних і змістовних. Продемонстровано зв'язок змістовних елементів з ціннісними. Обґрунтовано необхідність подолання практики звуження значення принципу правової визначеності до одного чи кількох елементів, що призводить до плутанини. Окреслено особливості застосування в судовій та правозастосовній практиці легітимних очікувань громадян та проведено відмежування цієї категорії від звичайних очікувань громадян. Дано визначення легітимних очікувань та встановлено, що вони вимагають від органів державної влади поваги та відповідальності за результати своєї діяльності, оскільки вони формуються на підставі обов'язку держави висловлюватись публічно, дотримуватись справедливості й добросовісності, діяти відповідно до принципів належного урядування, проводити виважену і послідовну правозастосовну політику, не допускати нерівного ставлення до громадян. Проаналізовано особливості дії принципу правової визначеності у процесі нормотворення, правозастосування та притягнення до юридичної відповідальності. Проаналізовано галузеве застосування принципу правової визначеності, зокрема у цивільному, господарському, адміністративному, кримінальному, трудовому, земельному, податковому, конституційному праві. Обґрунтовано застосування принципу правової визначеності щодо юридичної відповідальності, зокрема, позиція, згідно якої, у застосуванні правової визначеності не слід тяжіти до абсолюту, допустимою є наявність певного рівня невизначеності у законодавстві і праві для забезпечення гнучкості. Доведено, що зміст нормативних приписів має бути зрозумілий і наперед відомий громадянам. Суб'єкти публічної влади не повинні застосовувати дискреційні повноваження у дискримінаційний спосіб, повинні реалізовувати повноваження у межах дискреції, виходячи з найкращого з можливих способів забезпечити права і законні інтереси громадян. Важливим проявом принципу правової визначеності є застосування положень міжнародних актів, що ратифіковані Україною. Зміст міжнародних нормативно-правових актів оприлюднюється, однак рішення ЄСПЛ та положення міжнародного законодавства, особливо механізм співвідношення з положеннями законодавства України, залишаються для пересічних громадян незрозумілим через відсутність спеціальних знань. Це створює загрози для правової визначеності, які запропоновано долати через гармонізацію та уніфікацію понять, юридичних термінів, оприлюднення і ознайомлення з судовими рішеннями, формування послідовної правозастосовної практики.

2. General theoretical and practical approaches to understanding the category "legal certainty" are defined in the work, together with the semantic analysis of the category, which is carried out. The work analyses the concept of legal certainty in its entirety and its application in modern legal systems, the impact on the regulation of social relations is introduced, and precisely, the role of this legal concept in the protection of economic interests and economic security is established. Economic security, which is a component of national security, is impossible to be guaranteed without legal stability. It is proved that legal certainty is a broad historically determined concept and should be considered through the prism of hermeneutic and anthropological approaches, the theory about intentions to formulate the concept of legal certainty based on semantic and lexical methods is refuted. Various applications of the concept of "legal certainty" are investigated, and ways to overcome terminological confusion are proposed. Furthermore, the author's own definition of the principle of legal certainty is formulated. It has been established that the principle of legal certainty is inherent in the law of Ukraine due to the recognition and constitutional consolidation of the supremacy of law, which it demands. The elemental structure of the principle of legal certainty with the division of elements into two groups named "value" and "content" is defined. The connection between content elements and value elements is demonstrated. The need to overcome the practice of narrowing the meaning of the principle of legal certainty to one or more elements, which leads to confusion, is substantiated. The features of the application of the category of legitimate expectations of citizens in judicial and law enforcement practice are outlined. The criteria to distinguish legitimate expectations from the ordinary expectations of citizens are formulated. The definition of legitimate expectations is given. It has been established that legitimate expectations arise from fair and equal treatment, therefore they are inherent in both the public and private legal spheres. Legitimate expectations require respect and responsibility from state authorities for the results of their activities, as they are formed based on the state's duty to express itself publicly, to observe justice

and good faith, to act by the principles of good governance, to conduct a balanced and consistent law enforcement policy, to prevent unequal treatment to citizens. The peculiarities of the principle of legal certainty in the process of rule-making, law enforcement, and applying legal liability are studied. The sectoral application of the principle of legal certainty is studied, especially in civil, economic, administrative, criminal, labour, land, tax, and constitutional law. The application of the principle of legal certainty regarding legal liability is substantiated. It is argued that while applying legal certainty one should not gravitate to the absolute, the presence of uncertainty to some extent is adequate and ensures flexibility, thus is permissible. It has been proven that the content of regulations should be clear and known to citizens in advance. Subjects of public authority should not use discretionary powers in a discriminatory way, and should exercise powers within the limits of discretion based on the best possible way to ensure the rights and legitimate interests of citizens. An important manifestation of the principle of legal certainty is the application of the provisions of international acts ratified by Ukraine. The content of international normative legal acts is made public, but the decision of the ECtHR and the provisions of international legislation, especially the mechanism of correlation with the provisions of Ukrainian legislation, remain incomprehensible to ordinary citizens due to the lack of special knowledge. This creates threats to legal certainty, which are proposed to overcome through harmonization and unification of concepts, legal terms, publication and familiarization with court decisions, and formation of consistent law enforcement practice.

### Державний реєстраційний номер ДіР:

**Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:** Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

**Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:** Не застосовується

**Підсумки дослідження:** Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

### Публікації:


- 1. Остапенко Г.З. Принцип правової визначеності: теоретико-прикладні засади: монографія. Київ: Парламентське видавництво, 2023. 460 с.
- 2. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Обов'язковість рішення суду як складова принципу правової визначеності. Часопис Київського університету права НАН України. 2015. № 2. С.171-175.
- 3. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Принцип правової визначеності та захист права власності. Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2015. № 1-2. С. 35-39.
- 4. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Правова визначеність як юридична категорія. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2017. № 10. С. 32-35.
- 5. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Концепція «легітимних очікувань» та її зв'язок з принципом правової визначеності. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2017. № 11. С. 30-33.
- 6. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Семантичне значення терміна "правова визначеність". Судова апеляція. 2017. № 3 (48). С. 6-13.
- 7. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Методологічні підходи у дослідженні правової визначеності. Держава і право. Сер. Юридичні науки. 2017. Вип. 78. С. 3-13.
- 8. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Правова визначеність і партикуляризм: вітчизняний та зарубіжний досвід. Альманах права. Правова аналітика: доктринальні підходи та галузеві виміри. 2018. Вип. 9. С. 238-242.
- 9. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Правова визначеність у нормотворчій практиці. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Юридичні науки. 2018. Вип. 5. С. 17-21.
- 10. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Правова визначеність у галузевому праві і законодавстві: контекст виборчого права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право. 2018. Вип. 53.

Т. 1. С. 35-38.
- 11. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Правова визначеність та принцип недопустимості подвійної відповідальності: питання теорії і практики. Вісник Національної академії правових наук України. 2019. № 4. С. 130-143.
- 12. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Принцип правової визначеності у рішеннях конституційних судів України та деяких сусідніх держав. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Сер. Юридичні науки. 2019. Вип. 23. С. 26-32.
- 13. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Дія закону в часі як вимога правової визначеності. Альманах права. Правовий моніторинг і правова експертиза: питання теорії та практики. 2019. Вип. 10. С. 213-217.
- 14. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Ясність та чіткість законодавчих положень як вимога правової визначеності. Альманах права. Тлумачення права: від теорії до практики. 2021. Вип. 12. С. 210-215.
- 15. Остапенко Г.З. Правова визначеність у контексті реформи місцевого самоврядування. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. Юридичні науки. 2021. № 4 (119). С. 59-63.
- 16. Остапенко Г.З. Принцип правової визначеності від визнання до застосування. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 5. С. 53-56. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/10
- 17. Остапенко Г. Легальність, легітимність і правова визначеність у сучасних політико-правових реаліях 2022-2023 рр. Право України. 2023. № 3. С. 54-71.
- 18. Ogneviuk A.Z. (Ostapenko H.Z.) 'Res judicata' as an element of legal certainty principle. Science Forum. Scientific Journal. Tokyo. Japan. 2018. № 1. P. 28-31.
- 19. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.) Правова визначеність у галузевому праві і законодавстві: контекст податкового права. Visegrad Journal on Human Rights. 2019. № 1. С. 97-101. URL: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vyshegrad-1_2019_Tom-1.pdf.
- 20. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Принцип правової визначеності у працях зарубіжних вчених. Jurnalul Juridic Naţional: Teorie şi Practică. 2020. № 1(41). P. 23-26. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/1/5.pdf.
- 21. Ogneviuk H.Z. (Ostapenko H.Z.) Antropological Approaches in Legal Certainty. Antropological Measurements of Philosophical Research. 2018. № 14. P. 62-71. DOI: https://doi.org/10.15802/ampr.v0i14.150573 (Web of Science Core Collection)
- 22. Ostapenko H. Sergienko N., Prylovskyi V., Burdin M., Dei M. Enforcement Actions and Their Suspension: The Concept and Legal Regulation in Ukraine, Georgia, Kazakhstan, Armenia. Lex Scientia Law Review. Vol. 6. N. 2. December 2022. P 299-326. DOI: https://doi.org/10.15294/lesrev.v6i2.55974 (Scopus, Q2).
- 23. Ostapenko H. The Role of Legal Certainty Principle in Provision of Access to Justice in Ukraine in Wartime. Access to Justice in Eastern Europe. 2023. №3 (20). P. 27-39. DOI: https://doi.org/10.33327/AJEE-18-6.3-a000306 (Категорія «А», Web of Science Core Collection та Scopus, Q2).
- 24. Ostapenko H. Role of Legal Certainty in Providing Economic Security: Ukraine's Experience. Theoretical and Practical Research in Economic Fields. Vol. XIV, Issue 2(28), Winter 2023. P. 215-222. DOI: https://doi.org/10.14505/tpref.v14.2(28).02 (Scopus)
- 25. Ogneviuk A.Z. (Ostapenko H.Z.) The Requirements of the Rule of Law for Legal Liability. The First International Scientific Conference on Private and Public Law. 29 March 2014. Vienna, 2014. С. 98-102.
- 26. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Елементний підхід до визначення верховенства права. Поняття та категорії юридичної науки: зб. наук .праць. Матер. V міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 лист. 2014 р.) / за заг. ред. Н.М. Пархоменко, М.М. Шумила. К: Ніка-Центр, 2014. С. 333-336.
- 27. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Легітимні очікування та їх вплив на визначення ефективності норм юридичної відповідальності. Ефективність норм права. зб. наук .праць. Матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. До 140-річчя проф. В. Синайського (Київ, 17 лист. 2016 р.) / за заг. ред. Н.М. Пархоменко, М.М. Шумила, І.О. Ізарової. Київ: Ніка-Центр, 2016. С. 340-343.

- 28. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Правова безпека і правова визначеність. The development of legal sciences: problems and solutions: International scientific-practical conference, April 27-28, 2018. Kaunas, 2018. P. 42-45.
- 29. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Підходи до розуміння принципу правової визначеності в Україні. Systematization of Ukrainian and European legislation in the realities of the modern world: Conference proceedings. International scientific and practical conference. December 27-28, 2019. Arad, Romania, 2019. P. 23-26.
- 30. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Значення судового рішення в утвердженні принципу правової визначеності. Integraciпn de las ciencias fundamentales y aplicadas en el paradigma de la sociedad post-industrial: Colleccipn de documentos cientificos "□□Г□□". 24 de Abril de 2020. Barcelona, España, 2020. P. 64-67.
- 31. Огнев'юк Г.З. (Остапенко Г.З.). Концепція легітимних очікувань: підходи до розуміння. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки. Випуск XXXIII: матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Весняні юридичні читання – 2023». 20 квітня 2023 р. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 67-70.

**Наукова (науково-технічна) продукція:** монографія

**Соціально-економічна спрямованість:**

**Охоронні документи на ОПІВ:**

**Впровадження результатів дисертації:** Впроваджено

**Зв'язок з науковими темами:** 0121U114449

## VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Оніщенко Наталія Миколаївна

2. Nataliia M. Onischenko

**Кваліфікація:** д.ю.н., професор, 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000000216712139

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:** Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

**Код за ЄДРПОУ:** 05417130

**Місцезнаходження:** вул. Трьохсвятительська, буд. 4, Київ, 01001, Україна

**Форма власності:** Державна

**Сфера управління:** Національна академія наук України

**Ідентифікатор ROR:**

## VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

**Офіційні опоненти**

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Петришин Олександр Віталійович

2. Oleksandr V. Petryshyn

**Кваліфікація:** д. ю. н., професор, 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000□0003□4320□4545

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:** Конституційний Суд України

**Код за ЄДРПОУ:** 00013334

**Місцезнаходження:** , Київ, , Україна

**Форма власності:**

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Шутак Ілля Дмитрович

2. Illya D. Shutak

**Кваліфікація:** д.ю.н., професор, 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-2539-5526

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:** Заклад вищої освіти "Університет короля Данила"

**Код за ЄДРПОУ:** 24684167

**Місцезнаходження:** вул. Євгена Коновальця, буд. 35, Івано-Франківськ, 76018, Україна

**Форма власності:** Державна

**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України

**Ідентифікатор ROR:**

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Гусарєв Станіслав Дмитрович

2. Stanislav D. Gusarev

**Кваліфікація:** д. ю. н., професор, 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-8568-3362

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:** Національна академія внутрішніх справ

**Код за ЄДРПОУ:** 08751177

**Місцезнаходження:** пл. Солом'янська, 1, Київ, 03035, Україна

**Форма власності:** Державна

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:**

**Рецензенти**

## VIII. Заключні відомості

| | |
|---|---|
| **Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради** | Скрипнюк Олександр Васильович |
| **Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні** | Скрипнюк Олександр Васильович |
| **Відповідальний за підготовку облікових документів** | Батанова Наталія Миколаївна |
| **Реєстратор** | УкрІНТЕІ |
| **Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності** | Юрченко Тетяна Анатоліївна |